

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Sygn. akt P 82/15

BAS-WPTK-914/15

Warszawa, dnia 26 lutego 2016 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCLARIA	
wpl. dnia	26. 02. 2016
L.dz. L. zał.	

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 56 pkt 4 w związku z art. 82 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064, ze zm.), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przedkładam wyjaśnienia w sprawie pytania prawnego sędziego-komisarza postępowania upadłościowego P S.A.

w K działającego w Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie Wydział VIII Gospodarczy dla spraw upadłościowych i naprawczych (sygn. akt P 82/15), jednocześnie wnosząc o **umorzenie postępowania** ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym w związku z art. 134 pkt 3 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym).

Uzasadnienie

I. Reżim prawny postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym

W pierwszej kolejności wypada poczynić uwagę w odniesieniu do reżimu prawnego postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w niniejszej sprawie. W dniu 30 sierpnia 2015 r. weszła w życie ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 2015 r.), której art. 138 uchylił ustawę z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.).

Niniejsza sprawa została zainicjowana pytaniem prawnym sędziego-komisarza postępowania upadłościowego P S.A. w K działającego w Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie Wydział VIII Gospodarczy dla spraw upadłościowych i naprawczych (sygn. akt P 82/15) z 10 lutego 2015 r. Sejm został powiadomiony o wszczęciu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w tej sprawie pismem Prezesa Trybunału z 27 kwietnia 2015 r. Na dzień wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r. sprawa była zatem wszczęta, ale niezakończona. Zgodnie z art. 134 pkt 3 ustawy o TK z 2015 r.: „W sprawach wszczętych i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy, w postępowaniu przed Trybunałem: [...] jeżeli zachodzą przesłanki umorzenia postępowania, stosuje się przepisy dotychczasowe”. W niniejszej sprawie występuje przypadek wymieniony w art. 134 pkt 3 ustawy o TK z 2015 r. W konsekwencji, w postępowaniu tym powinny być stosowane przepisy dotychczasowe, tj. przepisy ustawy o TK z 1997 r.

II. Przedmiot kontroli i jego zawartość normatywna

1. Postanowieniem z 10 lutego 2015 r., uzupełnionym 21 kwietnia 2015 r., sędzia-komisarz postępowania upadłościowego P S.A. w K działający w Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie Wydział VIII Gospodarczy dla spraw upadłościowych i naprawczych (dalej: sędzia komisarz, inicjator postępowania), zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem:

„I. Czy art. 227 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze z dnia 28 lutego 2003 roku (Dz. U. Nr 60, poz. 535) w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 26 września 2014 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1626) oraz niektórych innych ustaw jest zgodny z art. 2, art. 64 ust. 1 i ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?

II. Czy art. 1 pkt 6 ustawy z dnia września 2014 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 1626) w zakresie, w jakim zmienia on ustawę o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.) i dodaje do tej ustawy art. 83a jest zgodny z art. 21, art. 64 ust. 1 i ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji [...]

III. Czy przepisy art. 693², art. 693⁶ i art. 752 ustawy Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 roku (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.) w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 26 września 2014 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw [...] są zgodne z art. 21, art. 64 ust. 1 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji [...]

IV. Czy przepisy ustawy z dnia 26 września 2014 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw [...], w zakresie, w jakim nie przewidują one przepisów przejściowych są zgodne z art. 21, art. 64 ust. 1 i ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji?”.

Porządkująco, przed przystąpieniem do dalszych wyjaśnień, należy wskazać, iż na mocy art. 428 pkt 1 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. poz. 978, ze zm.; dalej: p.r.), z dniem 1 stycznia 2016 r., zmienił się tytuł ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 233 ze zm.; dalej: p.u.; poprzednio: ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze; dalej: p.u.n.).

2. W chwili wystąpienia z pytaniem prawnym brzmienie art. 227 p.u.n. było następujące: „Sumy pieniężne wchodzące do masy upadłości oraz sumy uzyskane ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo, jeżeli nie podlegają natychmiastowemu wydaniu, syndyk składa do depozytu sądowego”. Powyższe brzmienie zostało nadane ustawą z dnia 26 września 2014 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1626; dalej: ustawa zmieniająca z 2014 r.). Modyfikacja ta miała związek z nowelizacją ustawy

z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 885, ze zm.; dalej: ustawa o finansach publicznych). Przed wskazaną nowelizacją ww. sumy składane były na oprocentowany rachunek bankowy lub na sądowy rachunek depozytowy („Sumy pieniężne wchodzące do masy upadłości oraz sumy uzyskane ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo, jeżeli nie podlegają natychmiastowemu wydaniu, syndyk składa na oprocentowany rachunek bankowy lub na sądowy rachunek depozytowy”). Zmiana weszła w życie 1 stycznia 2015 r.

Kwestionowany art. 1 pkt 6 ustawy zmieniającej z 2014 r. dodał do ustawy o finansach publicznych art. 83a w brzmieniu:

„1. Minister Finansów otwiera w Banku Gospodarstwa Krajowego rachunki bankowe w złotych lub walutach obcych, na których są przechowywane pieniądze przyjęte do depozytu sądowego lub składane na tych rachunkach na podstawie odrębnych przepisów (rachunki depozytowe Ministra Finansów).

2. Minister Finansów jest upoważniony do czasowego zarządzania, w celu sfinansowania potrzeb pożyczkowych budżetu państwa oraz w związku z zarządzaniem długiem Skarbu Państwa, środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunkach depozytowych Ministra Finansów z obowiązkiem ich zwrotu na każde żądanie wraz z należnymi odsetkami.

3. Środki złożone na rachunkach depozytowych Ministra Finansów są oprocentowane w wysokości:

1) stopy depozytowej Narodowego Banku Polskiego – w przypadku środków zgromadzonych w złotych;

2) oprocentowania wkładów wypłacanych w danej walucie na każde żądanie przez Bank Gospodarstwa Krajowego – w przypadku środków zgromadzonych w walutach obcych.

4. Bank Gospodarstwa Krajowego, prowadząc rachunki depozytowe Ministra Finansów, zapewnia w szczególności:

1) ewidencję analityczną środków dla poszczególnych depozytów (mikrorachunki) w ramach każdego rachunku depozytowego Ministra Finansów;

2) codzienne naliczanie odsetek oraz okresową kapitalizację odsetek należnych z tytułu środków zgromadzonych na każdym mikrorachunku;

3) możliwość wymiany informacji z centralnym systemem informatycznym zapewniającym obsługę gospodarki finansowej sądów w zakresie stanu każdego

mikrorachunku (kapitału i odsetek), wpłat na każdy mikrorachunek i wypłat z każdego mikrorachunku”.

Konsekwencją wejścia w życie ww. regulacji (art. 83a ust. 1 ustawy o finansach publicznych) jest zmiana miejsca przechowywania depozytów sądowych składanych na podstawie właściwych przepisów. Przed wprowadzeniem omawianej zmiany depozyty sądowe co do zasady były przechowywane na rachunkach bankowych sądów, prowadzonych stosownie do § 12 i n. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych (Dz. U. poz. 1496, ze zm.). Ponadto, zgodnie z art. 83a ust. 2 ustawy o finansach publicznych nastąpiła zmiana polegająca na upoważnieniu Ministra Finansów do zarządzania takimi środkami w celach określonych w tym przepisie. Jak podniesiono w uzasadnieniu projektu ustawy, celem takiej regulacji jest zmniejszenie potrzeb pożyczkowych budżetu państwa i, w konsekwencji, obniżenie długu publicznego oraz minimalizowanie kosztów jego obsługi (druk sejmowy nr 2509/VII kad.).

Także wątpliwości podnoszone w odniesieniu do zakwestionowanych przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.), tj. art. 693², art. 693⁶, art. 752 k.p.c. związane są ze zmianami, jakie nastąpiły z momentem wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2014 r. W stosunku do ww. przepisów k.p.c. należy wskazać, iż na mocy przepisów ustawy zmieniającej z 2014 r.:

– do art. 693² k.p.c. został dodany § 3 w brzmieniu: „Jeżeli przedmiotem świadczenia są pieniądze, złożenie do depozytu sądowego następuje przez wpłatę na rachunek depozytowy Ministra Finansów” (art. 2 pkt 3 ustawy zmieniającej);

– art. 693⁶ § 1 k.p.c. otrzymał następujące brzmienie: „Przyjmowane do depozytu sądowego: 1) pieniądze – przechowuje się na rachunku depozytowym Ministra Finansów; 2) kosztowności, książeczki oszczędnościowe, papiery wartościowe i inne dokumenty oraz przedmioty, które mają być przyjęte do depozytu sądowego na podstawie przepisów szczególnych – przechowuje się w sądzie lub w banku; 3) inne przedmioty – przechowuje się w miejscu wyznaczonym przez sąd” (art. 2 pkt 4 ustawy zmieniającej);

– art. 752 § 1 k.p.c. uzyskał następujące brzmienie: „Zajęte ruchomości nie mogą być oddane pod dozór uprawnionemu. Zajęte pieniądze składa się na

rachunek depozytowy Ministra Finansów, a zajęte papiery wartościowe sąd składa w banku” (art. 2 pkt 2); a § 2 i § 3 zostały uchylone (art. 2 pkt 8 ustawy zmieniającej).

Z powyższego wynika, iż zmianą wprowadzoną ustawą zmieniającą z 2014 r. (art. 227 p.u.) ustawodawca zobowiązał syndyków do składania sum pozostających w masie upadłości do depozytu sądowego, o ile nie podlegają one natychmiastowemu wydaniu. Dodając do ustawy o finansach publicznych art. 83a ustawodawca przesądził natomiast, iż sumy złożone na sądowych rachunku depozytowym mają być przechowywane na rachunkach depozytowych Ministra Finansów w Banku Gospodarstwa Krajowego.

III. Stan faktyczny i prawny sprawy zawisłej przed sędzią-komisarzem

Dla jasności dalszych rozważań konieczne jest krótkie przedstawienie stanu faktycznego i prawnego sprawy, która legła u podstaw wywiedzionego pytania prawnego.

Zagadnienie będące przedmiotem pytania prawnego powstało przy rozpoznawaniu wniosku (datowanego na styczeń 2015 r.) syndyka masy upadłości w przedmiocie zezwolenia sędziego-komisarza na złożenie sum pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych masy upadłości do depozytu sądowego Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie. Jak wskazano we wniosku, zgodnie z art. 227 p.u., w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2015 r., sumy pieniężne, wchodzące do masy upadłości oraz sumy uzyskane ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo, jeżeli nie podlegały natychmiastowemu wydaniu, syndyk zobowiązany był składać na oprocentowany rachunek bankowy lub na sądowy rachunek depozytowy. Do chwili złożenia wniosku środki masy upadłości przekazywane były na bieżąco na lokaty bankowe (po wcześniejszych negocjacjach oprocentowania). Na rachunku bankowym pozostawały jedynie środki niezbędne na bieżące koszty postępowania upadłościowego. Powstały z dniem 1 stycznia 2015 r., tj. z dniem wejścia w życie zmiany treści art. 227 p.u., obowiązek przekazywania środków masy upadłości na rachunek depozytowy sądu spowoduje – jak wskazał w swoim wniosku syndyk – znaczne obniżenie funduszy masy upadłości. Ponadto, nie ma także możliwości skutecznego zarządzania majątkiem upadłego bez regulowania płatności bieżących. Jak wskazano w pytaniu prawnym, w toczącym się postępowaniu upadłościowym fundusz masy upadłości wyniósł łącznie

zł. Sprzedaż majątku upadłego była prowadzona skutecznie, a przedsiębiorstwo upadłego zostało zbyte w całości za kwotę zł (przez blisko rok przedsiębiorstwo było przedmiotem dzierżawy). Również inne składniki majątku zostały przez syndyka korzystnie zbyte. Syndyk wskazał także, iż same wpływy z lokat, na 31 grudnia 2014 r., za cały okres upadłości wyniosły

zł. Kwota uzyskanych odsetek znacznie przewyższyła wydatki na koszty postępowania upadłościowego. W opinii syndyka, przy tak znacznych środkach, którymi ciągle dysponuje, i ujemnych konsekwencjach finansowych dla masy upadłości, w przypadku złożenia sum pieniężnych do depozytu sądowego „zachodzi uzasadniona obawa podjęcia ze strony wierzycieli i akcjonariuszy zagranicznych spółek stosownych kroków prawnych w związku z pozbawieniem ich możliwości uzyskania dochodów z majątku spółki” (pytanie prawne, s. 4).

IV. Zarzuty sędziego komisarza

Problem konstytucyjny przedstawiony w pytaniu prawnym sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, „czy dopuszczalne jest czasowe korzystanie przez Państwo ze środków pieniężnych stanowiących własność podmiotów prywatnych wbrew ich woli i bez adekwatnego wynagrodzenia (odszkodowania) oraz czy dopuszczalne jest czasowe ograniczenie dysponowania tymi środkami przez te podmioty” (pytanie prawne, s. 10).

Przedstawiając analizę kwestionowanej regulacji inicjator postępowania dochodzi do wniosku, iż „mamy do czynienia z wywłaszczeniem, albowiem ustawodawca pozbawia podmioty prywatne możliwości czerpania pożytków ze swojej własności i możliwości wzrostu wartości ich majątku. I to bez jakiegokolwiek odszkodowania” (pytanie prawne, s. 12). Podkreśla on, że „[b]ez znaczenia pozostaje także fakt, iż w poprzednim stanie prawnym przepisy też przewidywały obowiązek złożenia środków do depozytu, gdyż wtedy złożenie było dobrowolne i decydował o tym syndyk w ramach swobody zakreślonej przez art. 227 PUIŃ” (pytanie prawne, s. 13).

Wymaga wyeksponowania, że w uzasadnieniu pytania prawnego, konsekwentnie wobec prezentowanego zakresu zaskarżenia, podnosi się, iż: „[W] stanie prawnym sprzed nowelizacji, w oparciu o art. 227 PUIŃ, syndykowi przysługiwało prawo wyboru czy wolne środki wchodzące w skład masy upadłości

złoży na oprocentowanym rachunku bankowym czy na depozycie sądowym. W praktyce syndycy niezwykle rzadko składali wolne środki masy upadłości do depozytu sądowego, gdyż nie generowało to dla masy upadłości przychodów analogicznych w stosunku do tych, które można było uzyskać na wolnym rynku z oprocentowania lokat bankowych” (pytanie prawne, s. 5). Powyższe wskazuje zatem na oczekiwaną swobodę wyboru przez syndyka miejsca, w którym będzie lokował środki wchodzące w skład masy upadłości.

Jako wzorce kontroli kwestionowanych przepisów wskazano art. 2, art. 21 oraz art. 64 ust. 1 i ust. 3 Konstytucji.

V. Analiza formalnoprawna

1. W myśl art. 193 Konstytucji oraz art. 3 ustawy o TK z 1997 r., każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na to pytanie zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Pytanie prawne, aby mogło skutecznie zainicjować kontrolę konkretną, musi spełniać łącznie trzy przesłanki. Przesłanka pierwsza, podmiotowa, oznacza, że z pytaniem prawnym może wystąpić jedynie sąd, rozumiany jako państwowy organ władzy sądowniczej. Przesłanka druga, przedmiotowa, polega na tym, iż podstawą pytania prawnego może być tylko zarzut niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją lub z innym aktem hierarchicznie wyższym, przy czym zastrzeżenia co do konstytucyjności tego aktu muszą być tak istotne, że zachodzi potrzeba ich wyjaśnienia przez Trybunał Konstytucyjny. Przesłanka trzecia, określana w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego mianem funkcjonalnej, pozwala na wystąpienie z pytaniem prawnym tylko wtedy, gdy od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie w konkretnej sprawie sądowej (zob. np. wyrok TK z 2 grudnia 2008 r., sygn. akt P 48/07; postanowienia TK z: 29 marca 2000 r., sygn. akt P 13/99; 12 kwietnia 2000 r., sygn. akt P 14/99; 10 października 2000 r., sygn. akt P 10/00; 27 kwietnia 2004 r., sygn. akt P 16/03 wraz z powoływaną tam literaturą; 18 marca 2009 r., sygn. akt P 13/08; 30 czerwca 2009 r., sygn. akt P 34/07; 15 października 2009 r., sygn. akt P 120/08).

2. W niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości spełnienie przesłanek podmiotowej i przedmiotowej pytania prawnego, poważne zastrzeżenia powstają natomiast w odniesieniu do przesłanki funkcjonalnej. Na wstępie wymaga przypomnienia, że zależność między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy rozpoznawanej przez sąd pytający jest „oparta na odpowiedniej relacji między treścią kwestionowanego przepisu i stanem faktycznym sprawy, w której przedstawione zostało pytanie prawne [...]”. Przedmiotem pytania prawnego może być tylko taki przepis, którego wyeliminowanie z porządku prawnego w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego wywrze wpływ na treść rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed pytającym sądem [...]. Rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem zależy od odpowiedzi na pytanie prawne również wtedy, gdy utrata mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu ma istotne znaczenie dla samego przebiegu postępowania, a w szczególności dla realizacji podstawowych praw stron w tym postępowaniu” (wyrok TK z 7 grudnia 2010 r., sygn. akt P 11/09).

Również w piśmiennictwie wyrażany jest pogląd, że przedmiotem kontroli konstytucyjności w trybie pytania prawnego może być wyłącznie przepis, który zostanie lub powinien zostać zastosowany w sprawie i stanowić podstawę rozstrzygnięcia sądowego, bądź też który ma bezpośrednie znaczenie dla rozstrzygnięcia w konkretnej, rozpoznawanej przez sąd sprawie (zob. Z. Czeszejko-Sochacki, *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle prawnoporównawczym*, Warszawa 2003, s. 217; L. Garlicki, *Sądownictwo konstytucyjne w Europie Zachodniej*, Warszawa 1987, s. 265; R. Hauser, A. Kabat, *Pytania prawne jako procedura kontroli konstytucyjności prawa*, „Przegląd Sejmowy” 2001, nr 1, s. 3; K. Kolasiński, *Zaskarżalność ustaw w drodze pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego*, „Państwo i Prawo” 2001, nr 9, s. 25; A. Wasilewski, *Pytania prawne do Trybunału Konstytucyjnego. Problemy interpretacyjne na tle art. 193 Konstytucji RP*, „Przegląd Sądowy” 2000, nr 5, s. 5; M. Wiącek, *Pytanie prawne sądu do Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2011, s. 145).

Co więcej, uszczegóławiający normę konstytucyjną art. 32 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r. (aktualnie art. 63 ust. 2 pkt 5 ustawy o TK z 2015 r.) przewiduje, że sąd występujący z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego jest zobowiązany do wskazania, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało postawione, czyli wykazania przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego. Na sądzie występującym

z pytaniem prawnym ciąży tym samym powinność stosownego do charakteru sprawy, odrębnego wskazania, w jaki sposób zmieniłoby się rozstrzygnięcie sądu w zawisłej przed nim sprawie, gdyby określony przepis prawny utracił moc obowiązującą wskutek orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o jego niezgodności z Konstytucją. W orzecznictwie Trybunału podkreśla się, że wymaganie określone w art. 32 ust. 3 ustawy o TK ma charakter wiążący (zob. postanowienia TK z: 27 marca 2009 r., sygn. akt P 10/09; 16 października 2012 r. sygn. akt P 29/12 oraz wyrok TK z 7 listopada 2005 r., sygn. akt P 20/04).

3. Przechodząc do rozważenia dopuszczalności przedstawienia Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego sędziego komisarza należy w pierwszej kolejności podnieść wątpliwości związane ze spełnieniem warunków formalnych określonych w art. 32 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r., od których ustawodawca uzależnił dopuszczalność merytorycznego rozpoznania wątpliwości sądu.

Wady formalne niniejszego pytania prawnego ujawniają się w tej części uzasadnienia, w której sąd pytający bezpośrednio odwołuje się do skutków ewentualnego orzeczenia Trybunału w przedmiocie konstytucyjności zakwestionowanego przepisu. Jak podkreślił sąd konstytucyjny w wyroku z 7 listopada 2005 r. (sygn. akt P 20/04): „Wskazanie zakresu, w jakim odpowiedź na pytanie prawne może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, obejmować powinno w zasadzie szereg elementów, które trudno w tym miejscu wyczerpująco wyliczyć. Należą do nich m.in. wykazanie, że nie wchodzi w grę rozstrzygnięcia sprawy o charakterze proceduralnym, związane np. z brakiem właściwości sądu w danej sprawie (chyba że przedmiotem pytania byłoby naruszenie art. 45 Konstytucji) oraz, że sprawy nie można rozstrzygnąć stosując – w dopuszczalnych granicach – metodę wykładni ustaw w zgodzie z Konstytucją, do czego sądy są przecież w pełni uprawnione [...] na sędzie składającym pytanie prawne ciąży powinność stosownego do charakteru sprawy odrębnego wskazania, w jaki sposób rozstrzygnięcie sądu uległoby zmianie, gdyby określony przepis prawny utracił moc obowiązującą wskutek orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o jego niezgodności z Konstytucją”

Deficyty w powyższym dostrzegł także Trybunał Konstytucyjny, czemu dał wyraz w zarządzeniu Prezesa TK z 11 marca 2015 r., wzywającym do usunięcia braku formalnego poprzez „wskazanie, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie prawne, zawarte w pkt I-IV postanowienia z 10 lutego 2015 r., może mieć wpływ na

rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytania zostały postawione”. W odpowiedzi na powyższe zarządzenie, w postanowieniu uzupełniającym pytanie prawne z 9 kwietnia 2015 r., wskazano, że: „od odpowiedzi Trybunału Konstytucyjnego zależeć będzie sposób rozstrzygnięcia wniosku syndyka masy upadłości, a mianowicie jego uwzględnienie w całości bądź jego oddalenie. Zatem odpowiedź Trybunału Konstytucyjnego determinuje sposób rozstrzygnięcia wniosku syndyka w pełnym zakresie”. W przywołanym piśmie uzupełniającym braku pytania prawnego w żaden sposób nie wykazano, jakie skutki dla toczącego się postępowania wywrze ewentualne stwierdzenie, że przepisy wskazane jako przedmiot kontroli są niezgodne z Konstytucją.

W opinii Sejmu, taki stan rzeczy nie daje podstaw do uznania, że został zrealizowany obowiązek uzasadnienia związku pytania prawnego z rozstrzygnięciem sprawy. W przywołanym fragmencie w żaden sposób nie wykazano, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało postawione, co skłania do postulowania **umorzenia postępowania** ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r. w związku z art. 134 pkt 3 ustawy o TK z 2015 r.).

4. Odrębnym zagadnieniem jest kwestia dopuszczalności pytania prawnego w warunkach utraty mocy obowiązującej kwestionowanych przepisów przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny.

Na podstawie art. 428 pkt 138 p.r. nadano nowe brzmienie art. 227 p.u. Powyższa zmiana została wprowadzona na etapie prac podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne (druk nr 2824), powołanej na wniosek Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 227 p.u.: „Sumy pieniężne wchodzące do masy upadłości oraz sumy uzyskane ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo, jeżeli nie podlegają natychmiastowemu wydaniu, syndyk składa na oprocentowany rachunek bankowy lub na rachunek depozytowy Ministra Finansów”.

W myśl art. 456 pkt 3 p.r., przepis art. 428 pkt 138 p.r. – w zakresie dotyczącym zmian art. 227 p.u. – wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia ustawy (tj. z dniem 29 lipca 2015 r.). Przepis ten wyraża wyjątek od ogólnie zakreślonego momentu wejścia w życie całej ustawy, tj. 1 stycznia 2016 r.

(art. 456 p.r. *ab initio*). Zgodnie z art. 449 p.r., statuującym ogólną regułę intertemporalną, „[w] sprawach, w których przed dniem wejścia w życie ustawy wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości, stosuje się przepisy dotychczasowe”. Tym niemniej, z uwagi na istnienie regulacji szczególnej, należy przyjąć, iż przepis ten nie odnosi się do nowego brzmienia art. 227 p.u. Tym samym, niezależnie od brzmienia art. 449 p.r., trzeba uznać, iż w sprawie rozpatrywanej przez pytający sąd – podobnie, jak w każdym postępowaniu upadłościowym, toczącym się zarówno według „starych” (dotychczasowych), jak i „nowych” (znowelizowanych) przepisów – od dnia 29 lipca 2015 r. organy postępowania powinny stosować zmieniony art. 227 p.u. (w brzmieniu nadanym p.r.). Przyjęcie odmiennej wykładni prowadziłoby do niemożliwych do zaakceptowania rezultatów. Musiałoby bowiem wiązać się z niemającym wyrażonej podstawy w przepisach końcowych różnicowaniem początkowego momentu obowiązywania przepisu przejściowego w odniesieniu do całej ustawy (1 stycznia 2016 r.) i w odniesieniu do art. 227 p.u. (29 lipca 2015 r.) Natomiast przyjęcie, iż określony *expressis verbis* na dzień 1 stycznia 2016 r. termin wejścia w życie ustawy p.r. jest terminem właściwym dla art. 449 p.r. w jego pełnym zakresie zastosowania (tj. wyznacza moment, od którego należy stosować art. 227 p.u. w brzmieniu poprzednio obowiązującym), mogłoby oznaczać, iż w okresie od 29 lipca 2015 r. do 1 stycznia 2016 r. obowiązywałby art. 227 p.u. w nowym brzmieniu, po czym mocą art. 449 p.r. następowałby niejako powrót do poprzednich reguł. Powyższe, trudne do zaakceptowania, rozwiązania potwierdzają tezę o braku możliwości odwołania się w niniejszej sytuacji do art. 449 p.u. (*argumentum ad absurdum*), co nasuwa wniosek, iż ustawodawca nie uchwalił normy przejściowej, która wprost regulowałaby temporalny zakres zastosowania znowelizowanego art. 227 p.u. Okoliczność ta rozstrzyga zatem na korzyść przyjęcia zasady bezpośredniego stosowania. Jak bowiem wskazuje Trybunał Konstytucyjny, brak przepisów intertemporalnych nie jest równoznaczny z nieuregulowaniem kwestii intertemporalnej. Sytuacja taka przesądza natomiast o bezpośrednim skutku ustawy nowej (wyroki TK z: 1 lipca 2003 r., sygn. akt P 31/02; 10 maja 2004 r., sygn. akt SK 39/03; 10 grudnia 2007 r., sygn. akt P 43/07). Przyjęcie powyższej tezy jest także zgodne z zamiarem ustawodawcy jak najszybszego wprowadzenia w życie regulacji nowej. Co więcej, w analizowanym wypadku nie niesie to niebezpieczeństwa w postaci pogorszenia sytuacji adresatów, a przeciwnie – wychodzi naprzeciw ich oczekiwaniom i konsumuje (dezaktualizuje) zarzuty pytającego sądu.

Jak więc widać, w odróżnieniu od poprzedniego stanu prawnego (obowiązującego w dniu wniesienia pytania prawnego), aktualnie istnieje możliwość wyboru sposobu postępowania ze środkami pieniężnymi znajdującymi się w masie upadłości. Tym samym, w nowych realiach normatywnych syndyk może złożyć wskazane sumy pieniężne na oprocentowany rachunek bankowy lub na rachunek depozytowy Ministra Finansów. Opisana powyżej zmiana stanu prawnego zdaje się w pełni realizować oczekiwania przedstawione w pytaniu prawnym. Przywrócona została możliwość wyboru przez syndyka miejsca, w którym będzie lokował środki wchodzące w skład masy upadłości. Biorąc pod uwagę sformułowane w pytaniu prawnym zarzuty, warto podkreślić, iż kwestionowany jest przede wszystkim bezwzględny obowiązek złożenia środków do depozytu sądowego. Tymczasem *de lege lata* syndyk nie jest zobligowany do złożenia środków na rachunek depozytowy Ministra Finansów, a ma jedynie taką możliwość, przy zachowaniu pełnej swobody podjęcia decyzji. Na marginesie można zasygnalizować, iż wprowadzona przez art. 4 ustawy zmieniającej z 2014 r. nowelizacja art. 227 p.u. (kwestionowana w niniejszym pytaniu prawnym), spotkała się z krytyką środowisk prawniczych wskazujących na kontrowersje zarówno co do zgodności z Konstytucją, jak i z punktu widzenia praktyki postępowań upadłościowych. Postulowano rewizję zasad dysponowania przez syndyka majątkiem upadłego i powrót do możliwości wyboru miejsca, w którym będzie on lokował środki wchodzące w skład masy (<http://www.rp.pl/artukul/1176402-Prawo-upadlosciowe--syndyk-musi-zlozyc-wolne-srodki-do-depozytu.html#ap-1>).

Powyższego nie zmienia fakt, iż pozostałe wskazane w *petitum* przepisy nie zmieniły swojego brzmienia. W obecnym stanie prawnym, w sytuacji złożenia środków na oprocentowany rachunek bankowy, nie znajdują one zastosowania w toczącej się sprawie z wniosku syndyka. Jako podstawę prawną wniosku syndyka wskazano art. 227 p.u. oraz art. 359 p.u. („względnie art. 693² Kodeksu postępowania cywilnego w zw. z art. 229 PUIŃ”). Zgodnie z art. 359 ust. 1 p.u.: „W sprawach o złożenie do depozytu sądowego orzeka sędzia-komisarz”. Sędzia-komisarz orzeka o złożeniu sum do depozytu sądowego (w przypadkach określonych w art. 356-358 k.p.c.) na wniosek syndyka. W przypadku wydania postanowienia w przedmiocie złożenia sum do depozytu sądowego na oprocentowany rachunek bankowy, zastosowanie znajdują właśnie powyższe przepisy. Pozostałe, wskazane jako

przedmiot kontroli w pkt I-IV *petitum* pytania prawnego, przepisy należy łączyć ze złożeniem odpowiednich sum na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

Utrata mocy obowiązującej kwestionowanego przepisu i będąca jej konsekwencją zmiana podstaw orzekania w zawisłej sprawie, prowadzą do zerwania związku między odpowiedzią przez Trybunał Konstytucyjny na pytanie prawne a rozstrzygnięciem tej sprawy. To zaś oznacza niespełnienie (a ściśle dezaktualizują) przesłanki funkcjonalnej, co w konsekwencji prowadzi do wniosku o **umorzenie postępowania** ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK z 1997 r. w związku z art. 134 pkt 3 ustawy o TK z 2015 r.).

MARSZAŁEK SEJMU

Marek Kuchciński